

Podotýkame, že 5. 10. t. r. pri vpáde maďarských vojakov nám spálili slamu a krm asi 300 q v cene 4 500 Kč. Svedectvo o požiari máme potvrdené pánom notárom a starostom a Okresným úradom vo Feledinciach. Po spálení som kúpil stoh slamy za 1 000 Kč, ktorý tam ostal neporušený.

Medzi tou tmou-vmou sme si mohli, ako aj inokedy, vysiať asi 10 metrických centov oziminy. To všetko sme museli opustiť. Dňa 11. 12. sme prekročili slovenské hranice. S povolením slovenských okresných úradov sme sa dostali 24. 12. t. r. do Turčianskeho Sv. Martina.

Teraz sme ostali celkom ožobráčení. Na veľké nešťastie nám neznámi páchatelia rozbili zámku na vagóne vo Vígľaši pri Zvolene a ukradli nám aj z náčinia kuchynského riadu.

Tú korunku, čo sme si doniesli, sa nám minie na stravu a čo budeme robiť potom 7-člen-ná rodina?

Úctivo Vás prosíme, aby ste nám ráčili dať na známosť a radu, čo a ako v tejto veci máme pokračovať a aké doklady a tlačivá budeme potrebovať. Ráďte nám to poslať a poskytnúť potrebné informácie a hlásiť to na patričné úrady. Prosím o radu, ako pokračovať pri zamieňaní maďarských pengö.

Očakávame Vaše ctené rady a pokyny, za čo Vám srdečne ďakujeme.

Porúčame sa s úctou

Ján R. a manželka, v. r.

SNA, KR, kr. 26, č. 9695.

¹ Ide o Slovákov, ktorí po prisúdení severooravských obcí Poľsku roku 1920 odišli zo svojho bydliska na Slovensko a po pozemkovej reforme získali pôdu na juhu.

196

29. december 1938, Bratislava.

Hlásenie policajného riaditeľstva Prezidiu krajského úradu o Anne M., Zlate F., Helene H. a Emílii H., predtým bývajúcich na okupovanom území, ktoré vypovedali o brutálnom postupe maďarských bezpečnostných orgánov voči kolonistom a o okolnostiach ich vyhostenia.

Po upozornení, aby vypovedali čistú pravdu, pretože prípadne budú vyzvané dosvedčiť udávané okolnosti aj pod prísahou, udávajú toto:

Anna M., kolónia Domaša (*Hronovce*), okres Želiezovce, matka dvoch detí a manželka Jozefa M. udáva toto:

Dňa 5. 11. prišli ku mne četníci, ktorí mi oznámili, že je na mňa udanie pre neoprávnené prechovávanie zbrane. Po prehliadke bytu, ktorá bola bezvýsledná, predvolali môjho manžela na četnícku stanicu, kde mu oznámili, že v priebehu 24 hodín musí opustiť odstúpené územie. Pretože môj manžel poukázal na moju chorobu, upustili od tohto nariadenia, avšak po štyroch dňoch dostal nový príkaz, aby v priebehu hodiny odišiel so svojou rodinou s tým, že každý člen rodiny môže so sebou vziať len toľko, koľko unesie v jednej ruke. Nakoľko som bola chorá, maďarskí vojaci ma naložili na voz a dopravili do skladišťa Zväzu hospodárskeho druž-

stva do Želiezoviec, kde už boli sústredení utečenci v počte asi 400 osôb. Položili ma na betónovú dlažbu. Všetci utečenci tu všeobecne trpeli zimou a nedostatkom. Pripomínam, že jedna žena z týchto útrap predčasne porodila a pritom zostala bez lekárskeho ošetrovania. Toto skladište bolo strážené vojskom. Pri východe boli postavené guľomety a pohrozili nám, že v prípade úteku alebo prejavy nespokojnosti použijú proti nám strelné zbrane.

Stráženie utečencov bolo veľmi prísne. Ak ženy išli na potrebu, sprevádzali ich dvaja vojaci do poľa bez ohľadu na citlivosť žien. M. ďalej udáva, že keď sa maďarské četníctvo, poťažne úrady dozvedeli, kto z tamojších Maďarov poskytol pôžičku na obranu štátu alebo bol politicky činný v niektorej čs. strane, bol zbitý a týraný. To isté sa stalo i s tými, ktorí sa prihovárali za utečencov, aby s nimi lepšie zaobchádzali.

Zlata F., rod. J. z Kolty, okres Stará Ďala (*Hurbanovo*), je maďarskej národnosti, vydatá za Tomáša F. z obce Veselí nad Moravou a udáva:

Môj manžel pred príchodom maďarského vojska bol richtárom v obci. Neboli sme kolonisti, nakoľko majetok, čo máme, som dostala od rodičov. Môj manžel sa tam zdržoval 19 rokov a máme 4 deti. Po obsadení Kolty maďarským vojskom prišli k nám četníci, prehliadali mi byt a celú rodinu odviekli na četnícku stanicu, kde nás zatvorili v maštali a celý polden sme museli tam stáť tvárou obrátení ku stene, pričom nám vyhrážali, že ak sa niektorý z nás obráti, dostane maďarskú guľku. Z Kolty nás odviezli na vojenské veliteľstvo do Starej Ďaly, kde sme 3 dni boli zatvorení bez dostatočnej stravy a museli sme spať na cementovej dlažbe. Po troch dňoch väzenia sme boli prepustení domov a po týždni museli sme najpotrebnejšie veci naložiť na voz a cez Bagotu (*Bohatá*), Nové Zámky, Komjatice odišli sme do Veľkého Kýru, kde nás opäť dali medzi ostatných utečencov, ktorí boli pozatváraní v maštaliach. Z Veľkého Kýru po jednom dni nás vyviezli na demarkačnú čiaru.

Helena H., z kolónie Biňa, okres Parkaň (*Štúrovo*), manželka Jána H. zo Zábrehu, je maďarskej národnosti, pôvodom zo Senca. Je matkou dvoch detí a udáva:

Po obsadení kolónie Biňa im maďarskí vojaci vyhrážali, prečo už neušli. Po troch dňoch ich odviezli do Parkánu, kde boli zatvorení v kasárňach. Už predtým tam bolo sústredených asi 500 rodín. Tri dni nedostali žiadnu stravu a po 9 dňoch boli pustení domov, aby si zobrali najnutnejšie veci a potom vyhostení za hranice. Kuchynské zariadenie zobrali vojaci do dôstojníckej kuchyne, pričom hydinu pochytali vojaci tiež pre kuchyňu. To isté spravili aj s ošípanými. Keď sa domáhala na miestnom veliteľstve náhrady, istý maďarský dôstojník jej vyhrážal, že ak neodíde, dá ju ihneď zastrelit'. Ďalej udáva, že v ich kolónii zbili istého K. preto, že bol členom SOŠ¹. Slovákovi R., ktorý nepatril do kolónie, vojaci zabilu jednu ošípanú a rozdali medzi miestne obyvateľstvo.

Emília H., rod. O., manželka Ľudovíta H. z kolónie Štefánikovo (*Galanta*) udala:

Po odchode nášho vojska prišli obyvatelia Vizkeletu (*Čierny Brod*), Mostovej Kerti (*Mostová*), Horných Salíb a Takšoňa (*Matúškovo*) a ich vyrabovali. Obrátili sa o pomoc na vojenské veliteľstvo, ktoré im potom vyslalo vojsko do kolónie.

Podľa oznámenia týchto utečencov, najhoršie nakladali s kolonistami v kolónii Oroska (*Pohronský Ruskov*), kde museli kolonisti kopať jamu preto, že boli členmi SOŠ. Takto ich trýznili, pričom viac kolonistov omdlelo.

Policajný riaditeľ, v. z.
nečitateľný podpis, v. r.

¹ Pozri dok. č. 4

2. január 1939. Snina.

Správa okresného úradu Prezidiu krajiniského úradu v Bratislave o vypočúvaní Magdy M., predtým obyvateľky obce Želiezovce, Hermanovi D., predtým bytom Veľké Kapušany, a Leopoldovi Sch., predtým bytom v Ruskom, ktorí vypovedali o okolnostiach ich vyhostenia z okupovaného teritória.

Hlásim, že sem došlé osoby z územia obsadeného maďarským vojskom boli vypočúvané a vo všeobecnosti udali toto:

Magda M., posledne pisárka v kancelárii pravotára dra. F. v Želiezovciach udala:

Dňa 10 – 12. 11. 1938 maďarskí četníci predvolali na četnícku stanicu osoby prevažnej väčšiny židovskej národnosti, kde zisťovali ich osobné dáta a dňa 13. 11. ich vyviezli na vozoch na demarkačnú čiaru. Medzi vypovedanými osobami boli aj niektorí Slováci a Česi. Menovaná bola predvolaná 16. 11. 1938 na četnícku stanicu v Želiezovciach, kde četníci zisťovali jej osobné dáta, pričom bola upozornená, aby v priebehu 24 hodín opustila maďarské štátne územie, lebo údaje četníci dostali bezpečnú informáciu, že predtým hanobila maďarský národ. Keď sa chcela brániť proti tomuto ohováraníu, nepripustili ju k slovu a musela obsadené územie opustiť dňa 17. 11. 1938.

Ďalej udala, že nevidela, aby sa bolo brutálne zaobchádzalo voči niektorým vypovedaným. Videla, ako slovenských kolonistov zobrali a zavreli ich na oddelené miesta. Čo sa s nimi ďalej stalo, nevie udať. Jej rodičia, príslušní do obce Dobšinej, zostali aj naďalej v Želiezovciach. Ako pravdepodobnú príčinu jej vypovedania udáva, že ako mladá Slovenka sa zúčastnila všetkých národných slávností a po nich bolo jej niekoľko raz povedané zo strany niektorých miestnych Maďarov, že za toto raz v budúcnosti bude pykať a keď sa vrátia Maďari, za žiadnych okolností nebude môcť tam zostať.

Herman D., posledne notársky pomocník vo Veľkých Kapušanoch, udáva:

Po obsadení obce Veľké Kapušany zostal ďalej pracovať na notárskom úrade až do 7. 12. 1938, kedy bol vypovedaný z obsadeného územia. Pokiaľ ide o riadne vojsko udal, že sa chovalo slušne voči obyvateľstvu. Zato však „szabadcsapatok“¹ sa chovali hrubo voči obyvateľstvu, najmä voči obchodníkom. Brali im tovar a vôbec neplatili. Istý Slovák, legionár Michal B., pred príchodom maďarského vojska utiekol z Kapušian, avšak jeho rodina tam ostala. Asi týždeň po príchode maďarského vojska celá rodina bola vyhostená, majetok zabavený a na verejnej dražbe odpredaný. Maďarské vojsko spisuje majetky židov. Pri týchto súpisoch sa zistilo, že niektorí židia svojho času prispeli na zbierku obrany štátu. Preto všetci židia boli povolaní na notársky úrad a uložili im, aby v priebehu krátkeho času zložili 60 000 pengő v prospech maďarského štátu.

Leopold S., posledne bytom v Ruskom, okres Veľké Kapušany udal:

V marci 1938 v obci Ruské spoločne so svojim švagrom L. kúpil mlyn za 320 000 Kč. Po obsadení obce maďarským vojskom zostal v obci až do 6. 12. 1938, kedy dostal vypoveda-